

## EGY ÉLETMŰ BEÉRÉSE

### SZEPESI ATTILA: RÉZGARASOK, CSIGAHÉJAK

**Sz**epesi Attila már régóta „Legköltőibb” költőink közé tartozik. Ertem ezt úgy, hogy számos kortársától eltérően ő egy-műfajú szerző. A versírás tölti ki életművét, s azt is elmondhatjuk ma már róla, hogy letisztult formavilágával és érzelmi-gondolati mélységeivel sorolható az élvonalhoz.

**M**ég akkor is így van ez, ha éppen új kötetét zárja le Családnovellájával, ám ott is tele költőiséggel, mint hajdan József Attila **Curriculum vitae-jében** láthattuk, de itt kissé bőbeszédűbb a szerző. A Kárpát-alján 1942-ben született költő alapos felkészültséggel, feszültségektől nem mentes módon pillant vissza, és sokmindent érthetővé tesz. A történelem szélviharaiiban fogant élet és költészet kerül így közelebb hozzánk. „Pedig reng alattam ma is a föld” - s ez már verssor is lehetne.

**T**ermészetes, hogy az ilyen gyökerekből felnövő életmű nem lehet mentes az elmúlt fél évszázad változásaitól. A vers azonban nem feltétlenül a társadalmi cselekvés egyfajta lehetőségét jelenti Szepesi Attila számára; áttételesebbek e viszonyok. Nem is kötődik kizárólag a szűkebben vett történelmi időhöz, hanem összegzi mindazt, ami a líra- (és emberiség) történetéhez mindezidáig hozzátartozik. Ezt látjuk verselési technikájában éppúgy, mint tartalmi törekvéseiben. Adott esetben kiválóan helyezkedik bele más alkotó elmék világába, s gazdag képiséggel egészíti ki alanyáról szerzett tudásunkat. **(H. Bosch vázlatkönyvéből)** A „krisztusi szó hajnali világosságától” a „csecsemők első sírásán” át vezet a képzeletbeli út a „szférák sugallatnál halkabb zenéjéig.” Az alkotó képzelet szinte romantikus erejét érzi, észleli az olvasó. Másutt a fájó **hiány** a meghatározó indíték, mint ahogy azt a **Fekete mondatokban** látjuk. A világból „eltűnik Isten arca”, s tán ezzel függ össze az is, hogy a költészet is visszaszorulóban. „S a költő ágálása / már nem varázslat többé, / csak fekete betű, / bohóc-abrakadabra.” Persze még ez a feladat sem alábcseülendő, hiszen akár a fekete betű, akár a bohóc-szerep igencsak fontos lehet az új világban.

**F**őként akkor van az ilyen költőszerepre szükség, amikor a költő is kénytelen a romok, a pusztulás és a hiány élményeit megörökíteni. Vannak más hiányok is: például az igazi ünnepé. Akkor, amikor „idegen zászlók alatt a fásult menetszlop.” **(Alvó ünnepek)** A legteljesebb hiányérzékelés verse a **Zsolár az idők végéről**. Itt már-már kozmikus válik a mondandó, a létezés egésze vezérli a költőt. A tragikus hangvétel a legnagyobb magyar sors-versekre emlékeztet - himnikus és ódai hevület nélkül. És főként akkor van az ilyen költőszerepre szükség, amikor oly hangos az élet,



amikor oly nagy a lárma. S akárhogy is: Szepesi szépségeszményben fogant művei szigeteket jelentenek ilyen állapotaink között. Kimondja a rettenetet, s ugye tudjuk, ezzel föl is oldja. Nem Illyés Bartókot idéző hangján persze, de úgy, ahogy a költőnek ezt tennie kell manapság. S az sem mellékes, hogy egy-egy lehangoló vagy éppen fölemelő jelenséget nagyon érzékletesen, a művészi láttatás kiváló eszközeivel jelenít meg. Erre az egyik legjobb példa a négysorosokból álló **Sárgányfogak**. A művészet és természet a két kiemelt terület ezekben a mini-remekművekben. Egy példa: „Egy világvégi ligeten / a sejtelmet korommal írni /. A Teremtővel társalogni / a teremtés csöndjét kibírni." (**Pálosok**). A fölemelő pillanatok éppúgy jellemzőek, mint a rút, a szörnyű ábrázolása. (**Egy akasztott kutyára**).

Sokhúru költészet ez, tán eddig is látható. Meg az is, hogy Szepesi Attila nem robbant formát, kedvére válogat a líra hagyományos eszköztárából, s egyre kiforrottabb a stílusa. Alakzatai, nyelvhasználata mindig választékosak, s nem nőnek a tárgy fölé. Tehát nem öncélúak, ugyanakkor gazdagok és szépek a legjobb esztétikai értelemben. S ha kell, kellőképpen játékos és frivol ez a hang. (**Kocsmadal Zsigmond királyról**). Másutt meg a legnyersebb naturalizmustól sem riad vissza, már-már elborzasztó módon. (**Hieronymus Bosch: Patkányország** és az ugyancsak a nagy művészt idéző **A vér mítoszai**).

A fentiekkel összhangban bár, ám mégis némi eltérést mutat a **Kártavető** c. ciklus. Tipográfiailag prózának tűnnek ezek az írások, nincsenek strófák, versszakok. Ilymódon áradóbb a szöveg, tömörebb a mű. Ám gyorsan kiderül: a tipográfiai játék mögött a korábbiakhoz hasonló formai és tartalmi sokszínűség a jellemző itt is. A skála széles: mondjuk **A bolond almafa** prózájától a **Kártavető** mondókaszerű, feszes ritmusú szövegén át az **Indián nyár** vagy a **Gyümölcsoltó** áttetsző lírájáig. Ott lelünk rá a kötetcímadó versre: benne a limlomok a múltat idézik, ám ezen túl az elvesztett Éden utáni vágyakozás hangja is megszólal. Arra emlékezik költőnk, „amikor még a teremtő itt bolyongott lenn a földön." Az előbb emlegetett hiány, az értékvesztés tudata munkál a háttérben; nem véletlen, hogy a mű ilyen kivételes helyre került Szepesi Attila új verseskönyvében. Mint ahogy tekintélyes hely jut a keményen bíráló hangnak, mellyel az alantas szándékot, létünk sokadrangú, azonban nagyon is látványos és hangos elemeit tűzi tollhegyre. (**Járdasziget, Pityókás ének**, stb.) A líra és a harsány düh közti átmenet a Weöres Sándor utolsó szilveszterét földidéző **Az utolsó történet**, ahol „a költőfejedelmet mocskába-fagyva a WC-n felejtő" kor(?), a Sötét Kor áll a középpontban. Néhol Nagy László és Takács Imre átkot is mondó lendületére gondolunk, mint rokon hangvételre. "Köröttük szétzüllik a kert, kivész a rózsaliget, a veres kányafa, a tamariszkusz" - olvassuk **A maskák kertjében**.

**A Rézgarasok, csigahéjak** tehát olyan verskönyv, melyben a költő számbaveszi mindazt, ami manapság a lírával foglalkozó embert foglalkoztathatja. Még akkor is így van ez, ha több hagyományos tárgy hiányzik jelen összeállításból, például a szerelmi költészet. Helyette benne van viszont az emberi létezés több más összetevője, egészen a misztikus és filozófikus irányultságig. Ne kerülgessük: nagy költészet ez, s bizton várhatjuk még a folytatást.

(Tevan Kiadó, 1995.)

BAKONYI ISTVÁN